

Rūdiškės

Rūdiškių pradžia – prie vieškelio iš Vilniaus į Karaliaučių, kairiajame Cirvijos upelio krante. Pirmojo menamo kaimo gyventojų Rudžio pavardė rodo, kad jis arba jo protėviai iš pelkių rūdos gamino geležį. Rūdininkai – viena iš daugelio tarnybų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyvavimo laikotarpiu. Senovės rudnios veikė kaip vandens malūnai, jų ratai kilnojo žaizdro dupleis ir kūji.

Šalimais Rūdiškių kaimo, kuriame XIX a. antroje pusėje būta vos 3 kiemų, keliautojus ir vietos gyventojus kvietė dvaro arba bažnyčios klebono karčema. Antroji karčema kai kuriuose žemėlapiuose

Rūdiškės 1840 m. carinės Rusijos kariniame topografiniame žemėlapyje (iš Jevgenijaus Žikulino kartografinio rinkinio)

Namas netoli geležinkelio stoties. Rūdiškės. Algimanto Aleksandravičiaus nuotrauka

pažymėta kitapus Cirvijos – prie Rūdiškių palivar-ko, vėliau pavadinto Jelščizna.

Rūdiškėse tryško tyro vandens šaltinis, tad buvo patogų girdyti arklius, ruošti maistą ir... virti midų. Kaimyninio kaimo pavadinimas Midaviriai rodo, kad midaus gamyba – tai amatas, ir, matyt, iki tol, kol neįsigalėjo degtinė, vietos karčemose midus buvo tiekiamas kartu su alumi. Biečia pridurti, kad kitados bitės medų nešė į medžių dreves, kur jų kopinėjo ir bitininkai, ir meškos.

Rūdiškių gyvenimą sutrikdė ir pakeitė garvežio švilpukas. Traukiniai pagerino to meto susisieki-mo sąlygas ir galimybes, o geležinkelio stotis tapo naujųjų Rūdiškių pradžia. Lentvario ir Valkininkų pusiaukelėje stotis buvo būtina, kad garvežiai galėtų papildyti vandens atsargas (buvo varomi garu).

1861 m. rugsėjo 24 d. per Rūdiškes nudundė-jo pirmas, bandomasis, garvežys, o nuo 1862 m. gruodžio 15 d. jau vyko nuolatinis traukinių eis-mas. Geležinkelis Sankt Peterburgas–Varšuva – tai vienas iš daugelio didelių ir brangių carinės Rusijos projektų. Vienas šio geležinkelio varstas (apie 1,07 km) kainavo vidutiniškai 100 000 rublių!

1861 m. Rūdiškėse buvo pastatyti du mediniai gyvenamieji namai (viename apsigyveno geležin-kelio tarnautojai), ketvirtos, vėliau ir trečios klasės geležinkelio stoties keleivių pastatai, o 1862 m. pabaigta statyti prekių krovos aikštelė su

Rūdiškių geležinkelio stotis (pastatas pastatytas XX a. 3 deš.). Algimanto Aleksandravičiaus nuotrauka

akmenine sienele, vandens bokštas ir geležinke-lio darbininkų namai. Be to, Rūdiškes su kitomis stotimis sujungė trys vielinio telegrafo laidai, čia darbavosi du telegrafininkai.

Statybos laikotarpiu Rūdiškių pastatų ir kelio ruožo viršininko pareigas ėjo inžinierius Julijanas Štompfas, 1870 m. jį pakeitė inžinierius architek-tas Edmundas Emilijonas Frykas (1840–apie 1920 m.), žymaus laikinosios sostinės Kauno architekto Edmundo Alfonso Fryko tėvas. Pirmasis Rūdiškių stoties viršininkas nežinomas, o nuo 1863 m. šias pareigas ėjo Konstantinas Šubinas, 1864 m. jį pakeitė Andrejus Maseras, o 1866 m. – Nikolajus Flemingas.

Naująjį geležinkelį ir geležinkeliečius netrukus užklupo 1863 m. sukilimas. Saugumo sumetimais 300 sieksnių (apie 640 m) spinduliu apie Rūdiškių stotį ir po 150 sieksnių (apie 320 m) į abi šalis nuo geležinkelio buvo iškirstas miškas. Artėjant žie-mai iš šios medienos imta rėsti barakus geležin-kelį saugojusiems kareiviams gyventi. Rūdiškių stotyje iškilo du barakai, virtuvė, pašūrė kareivių arkliams. Likusi mediena buvo parduodama ka-riuomenės naudai. (Skubotai ir prastai pastatyti

statiniai neilgai trukus buvo pradėti griauti ir par-davinėti iš varžytinių.)

1894 m. Rūdiškių stotyje buvo erdvus aštuonias krosnis turintis keleivių namas su gyvenamosio-mis patalpomis, du medine tvora aptverti peronai – prie keleiviams skirto pastato (grįstas akmenimis) ir tarpukelėje (išsklotos medžiu). Čia pat stovėjo medinis malksnomis (lentelėmis) dengtas bufetas. Stotyje dar buvo trys mediniai skarda dengti ge-ležinkelio darbininkų ir trys mediniai kelio sargų namai. Aukštesnio rango tarnautojai gyveno ki-tuose šešiuose namuose, prie jų būta vienuolika malksnomis dengtų tvartelių, trys ledainės-rūsiai, šeši šuliniai ir bendrai naudojama pirtis, uždengta čerpėmis.

Ūkinei stoties daliai priklausė vandens bokštas (iš šulinio vanduo buvo tiekiamas į siurblinę, iš jos rankiniu siurbliu pakeliamas į bokštą), ugniagesy-bos reikmenų sandėlis, dvejų 50–60 pūdų (apie 900 kg) galios svarstyklės ir atvira platforma bei sandėlis kroviniams (pakhauzas).

atraskRūdiškes!

Pasivaikščiojimas po Rūdiškes

Namas-biblioteka. Rūdiškės. Algimanto Aleksandravičiaus nuotrauka

Rūdiškių pradžia yra prie vieškelio iš Vilniaus į Karaliaučių, kairiajame Cir-vijos upelio krante. Pirmojo menamo kaimo gyventojų Rudžio pavardė rodo, kad jis arba jo protėviai iš pelkių rūdos gamino geležį. Rūdininkai – viena iš daugelio tarnybų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyvavimo laikotarpiu. Senovės rudnios veikė kaip vandens malūnai, jų ratai kilnojo žaizdro dupleis ir kūji.

- LANKOMI OBJEKTAI:
- 1 Gyvenamasis namas (apie 1860–1862 m.)
 - 2 Vandens bokštas (apie 1860–1862 m.)
 - 3 Geležinkelio stotis (apie 1928–1930 m.)
 - 4 Rampa (apie 1860–1862 m.)
 - 5 Radunskių arbatinė (XIX a. antroji pusė)
 - 6 Pirmas mūrinis namas (XIX a. antroji pusė)
 - 7 Sinagogos vieta (1904 m.)
 - 8 Puckarniko namas (XIX a. antroji pusė)
 - 9 Rūdiškių lobis

www.gyvenulaisvai.lt

www.atraskrudiskes.lt

Rūdiškių rampa. Aurimo Vitkausko nuotrauka

Keliautojas, pasivaikščiojęs po Rūdiškių geležin-ke-lio stotį, kviečiamas į miestą.

1866 m. iš Butrimonių (Alytaus r.) į Rūdiškes atvyko Israjelis Radunskis – būsimasis arbatinės prie ge-ležinkelio stoties savininkas (Trakų g. 16). Panašiu metu Rūdiškėse įsikūrė kalvis Jonas Puckarnikas (Trakų g. 40) ir statybų rangovas Šmujelis Kubickis (Gėlių g. 3). Daugėjant žydų, 1883 m. Rūdiškėse buvo pastatyta pirmoji sinagoga, 1904 m. – antroji. 1906 m. pastatyta žydų pirtis ir vilnos karšykla, 1916 m. įkurta biblioteka, o 1918–1919 m. šiauriniame Rūdiškių pakraštyje – žydų kapinės, taip pat čia pradėjo laidojimo paslaugų bendrovė.

Keliautojo po Rūdiškes maršrutas veda ten, kur atokiau nuo Trakų gatvės stovėjo medinė erdvi sinagoga. Čia baigėsi pirmasis Rūdiškių miesto istorijos tarpsnis: 1941 m. rugsėjo 23 d. sinagogo-je buvo uždaryti Rūdiškių žydai, o rytą pėsčiomis išvaryti į Trakus, Varnikų mišką, iš kurio jie nieka-da nebesugrįžo. Praužus Antrajam pasauliniam karui Rūdiškių senamiestyje, žydų namuose, kūrė-si ir iki šiol gyvena antroji, trečioji bei ketvirtoji rūdiškiečių karta.

Devintoji maršruto vieta – tai paslaptingas žydų lobis, paslėptas prie Rūdiškių gimnazijos. Jeigu norite jį rasti, pasitelkite šią užuominą: gimnazi-jos vidiniame kieme, tarp dviejų eglių, kur vanduo teškėjo, žydų lobis esąs...

Žydų kapinės. Rūdiškės. Algimanto Aleksandravičiaus nuotrauka

TRAKŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖ

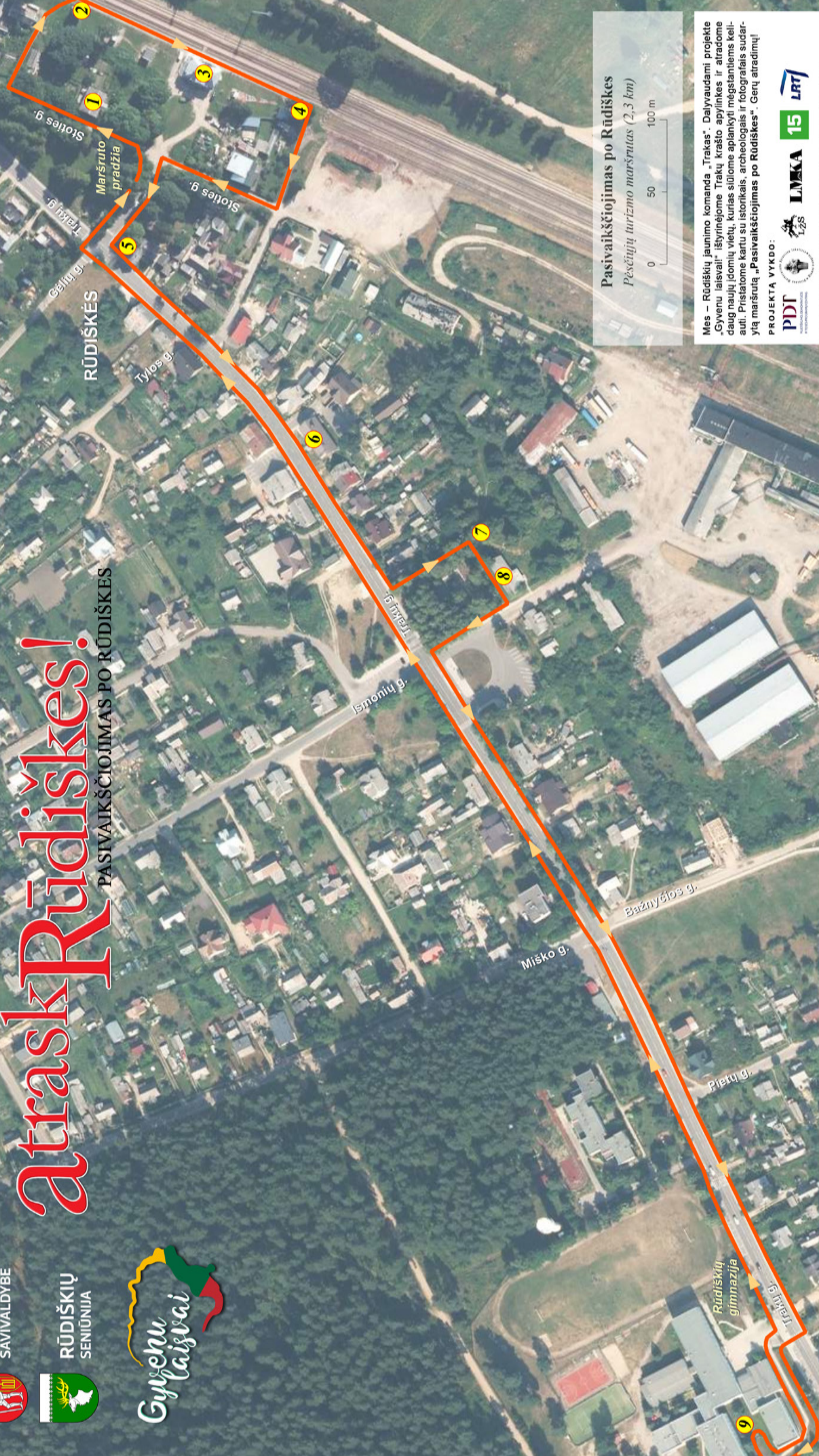

RŪDIŠKIŲ
SENIŪNIJA

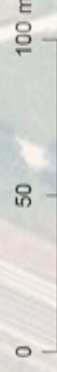

atras Rūdiškes!

PASIVAİKŠČIOJIMAS PO RŪDIŠKES

Pasivaikščiojimas po Rūdiškes
Pėsčiųjų turizmo maršrutas (2,3 km)

Mes – Rūdiškių jaunimo komanda „Trakas“. Dalyvaudami projekte „Gyvenimo laisvai“ ištyrinėjome Trakų krašto apylinkes ir atradome daug naujų įdomių vietų, kurias siūlome aplankyti mėgstantiems keliauti. Pristatome kartu su istorikais, archeologais ir fotografais sudarytą maršrutą „Pasivaikščiojimas po Rūdiškes“. Gerų atradimų!

PROJEKTĄ VYKDO:

VYKDANT PROJEKTĄ SU MUMIS BENDRADARBIAVO IR
DRAUGAVO:

MARŠRUTO SUDARYMĄ PARĖMĖ:

UŽ PAGALBĄ SUDARANT MARŠRUTĄ DEKOJAME:
dr. Vytautui Vaitkevičiui, Marijai Pileckai, Algimantui Aleksandravičiui,
Tautvydaii Kalleniui ir Lolitai Simai.

Rūdiškių
Švč. Jėzaus Širdies
bažnyčia